

Populazioaren hazkundera

1. Hazkunderaren neurketa metodoak
2. Populazioaren analisi proiektiboa
3. Munduko populazioaren bilakaera: iragana, orainaldia eta etorkizuna
4. Populazioaren presioak eragiten duen arazoak

Helburuak

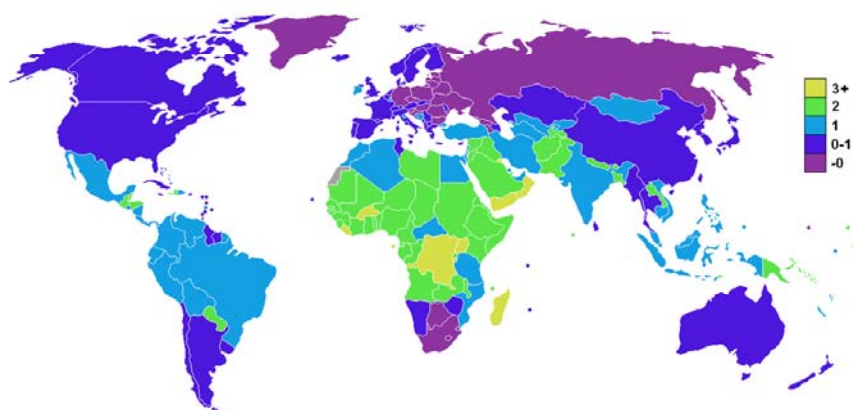
- Hazkunde demografikoa neurtzen ezagutzea
- Etortzeko populazioaren bilakaera aurre ikustea
- Populazioaren hazkundera munduko mailan aztertzea

Malthus. An Essay on the Principle of Population

“La Población, cuando no se ejerce un control sobre ella, incrementa en progresión geométrica. Los medios de subsistencia aumentan sólo en progresión aritmética” (Malthus, 1970 {1798}, vol. 1, p. 9)

“Tomando la población mundial en un número cualquiera, mil millones, por ejemplo, la especie humana incrementará en un ratio 1, 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128, 256, 512, etc. y los medios de subsistencia en 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, etc. En dos siglos y cuarto, la población representará sobre los medios de subsistencia un ratio de 512 sobre 10; en tres siglos de 4096 sobre 13; y en dos mil años la diferencia sería casi incalculable” (Malthus, 1970 {1798}, p. 13).

Munduko populazioaren hazkundera 2006 Estimazio bat.

Iturria: CIA Factbook 2002

Populazioaren hazkundearen osagaiak

- Hazkundearekin lotuta dauden neurketak:
 - Hazkunde naturala/begetatiboa edo berezkoa. Erreferentzi aldian emandako jaiotza eta heriotzen arteko diferentzia.

$$BH_{t,t+n} = J_{t,t+n} - H_{t,t+n}$$

- Hazkunde erreala (osagaien formula):

$$P_{t+n} - P_t = J_{t,t+n} - H_{t,t+n} + I_{t,t+n} - E_{t,t+n}$$

- Migrazio saldoa:

$$MS_{t,t+n} = P_{t+n} - (P_t + J_{t,t+n} - H_{t,t+n})$$

Berezko Hazkunde Tasa

- Berezko hazkunde tasa:

$$BHT_t = \frac{JTG_t - HTG_t}{10}$$

- Edo:

$$BHT_t = \left(\frac{J_t - H_t}{P_{t/06/30}} \right) \times 100$$

- Non

$$P_{t/06/30} = \frac{P_t + P_{t+1}}{2}$$

Hazkundearekin lotuta dauden neurketak

- Urteko hazkunde-tasa (hazkunde lineala):

$$r_{i,t+n} = \frac{\frac{P_{t+n} - P_t}{n}}{\frac{P_t + P_{t+n}}{2}} \times 100$$

- Urteko batez-besteko hazkunde-tasa edo hazkunde tasa metakorra:

$$r_{i,t+n} = \left(\left[\frac{P_{t+n}}{P_t} \right]^{\frac{1}{n}} - 1 \right) \times 100$$

Biztanleriaren hazkundera

- **Populazioaren hazkunderaren indizea**

$$\text{Hazkunde indizea} = \frac{P_{t+n}}{P_t} \times 100$$

- Non:

P_t = Aldi hasierako populazioa

P_{t+n} = Aldi bukaerako populazioa

Bikoizketaren denbora

- Zenbat denbora kostatzen zaion populazio bati bikoiztea jakiteko formula errazak daude, adb.
 - Hirurogeita hamarreko araua: 70 zati berezko hazkunde tasa edo hazkunde tasa begetatiboa (jaiotzen eta heriotzen arteko tartea) ehunekotan adierazita.

$$\text{Bizkoizketaren tasa} = \frac{70}{BHT}$$

Proiekzioak eta prospektibak

- Proiekzioak: populazio baten etortzeko bilakaera zehaztea
 - Aurreikuspenak: etorkizunaren errealitatea asmatu nahi dute.
 - Perspektibak: agertoki batzuk planteatzen dituzte.
- Prospektiba: etorkizuneko egoerak definitzen dute, eta bilatzen du ailegatzea egoera onenera. Bitartekoak ematen dira egoera horri ailegatzeko.

Etortzeko hazkundearen kalkulua

- Hazkunde tasatik aurreikuspenak egin daitezke:
 - Haggetten formula:

$$P_{t+n} = P_t \times e^{rn}$$

- P_{t+n} = populazio finala
- P_t = hasierako populazioa
- $e = 2,71828$
- r = hazkunde tasa %tan
- n = epea urteetan

Populazioaren analisi proiektiboa

- Demografi-proiektzioak egiteko metodo erabiliena osagaiena da:
 - Epe zehatz batean eta eremu jakin bateko populazio egoiliarra abiapuntu bezala izanez eta hilkortasunei, jaiokuntzei eta migrazio mugimenduei buruzko hipotesi batzuen azpian, etortzeko populazioa jakitean datza.

Proiekzio demografikoak

- Helburuak:
 - Hipotesi batzuen azpian, populazio baten bilakaerari buruz aurreikuspenak egin:
 - Hipotesi formulatzea zaila da:
 - Hipotesi batzuk eman ohi dira
 - Garatuago dauden beste eremu batzuen informazioa bilatzea gomendagarria da bilakaera aurreikusteko.
 - Herrialde garatuetan heriotzari buruzko hipotesiak ugalkortasunarenak edo migrazioarenak baino errazagoak dira adierazteko.
 - Migrazioak oso zaila dira aurretik sumatzekoak.

Proiekzio demografikoak

- Proiezioak egiteko garrantzitsua da jakitea hurrengo datuak:
 - Populazioaren sexu eta adin egitura.
 - Aurreikuspenaren epea.
 - Populazioaren eboluzioa (hilkortasuna, ugalkortasuna,...).
 - Inguruan kokatzen diren herrialdeen populaketaren eboluzioa.
 - Proiekzio metodologia zuzena erabili.
 - Hilkortasuna, ugalkortasuna eta migrazioen tasak aurreikusi.

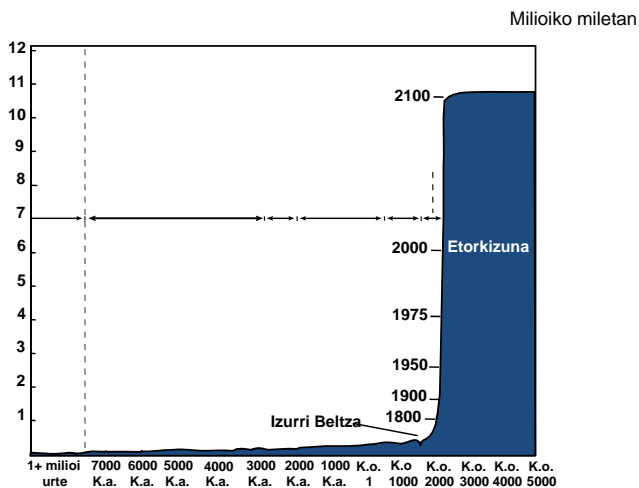
Proiekzioen motak

- Proiekzio: etorkizuneko bilakaera determinazioa
 - Perspektibak: zenbait agertoki zehazten dira eta erantzuten da egoera batean edo bestean zer gertatuko litzatekeen galderari
 - Aurreikuspenak: etorkizuna iragartzen duen asmoa du eta gehiago gerta daitekeen agertokia eskaintzen da.
- Prospektiba: balizko etorkizuneko egoerak definitzen ditu eta enfasia ipintzen du agertoki hori lortzeko baliobideetan.

Proiekzioen motak

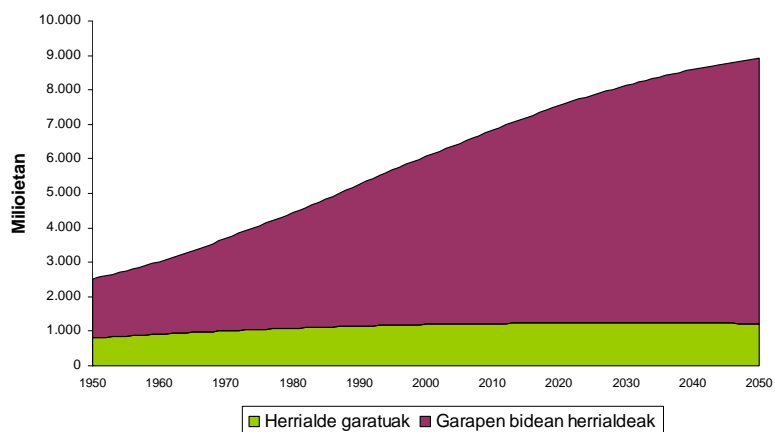
- Eremu itxi bati buruzko proiektzioak: ez dituzte migrazio mugimenduak kontuan hartzen.
- Eremu ireki bati buruzko proiektzioak: migrazio mugimenduak barne sartzen dituzte.
- Datu osorekin proiektzioak
- Adinen eta sexuen araberako proiektzioak

Hazkunde demografikoa

Iturria: Population Reference Bureau; and United Nations, *World Population Projections to 2100* (1998).

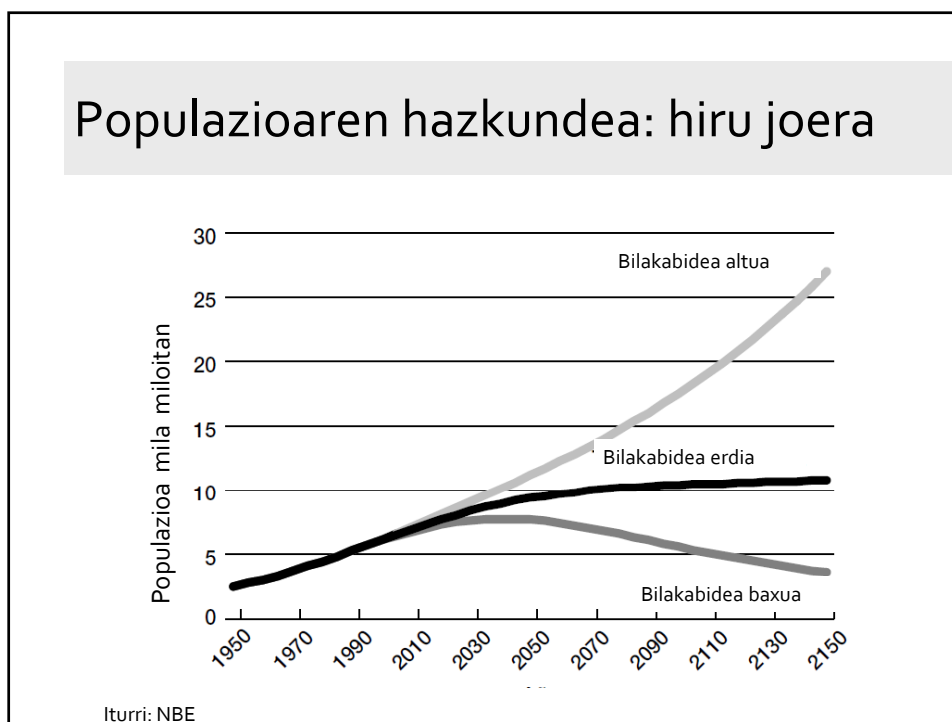
Hazkunde demografikoa

Iturria: United Nations, *World Population Prospects: The 2002 Revision (medium scenario)*, 2003.

Populazioa	2000	2050
Gaurko populazioa	6,100 milioi	9,400 milioi
Herrialde garatuetako populazioa	1,200 milioi	1,200 milioi
Garatugabeko herrialdeko populazioa	4,900 milioi	8,200 milioi
60 urte baino gehiago dituenak	606 milioi	2,000 milioi
60 urte baino gehiago dituen ehunekoa	%10	%21
Haurren ehunekoa (adina <16 urte)	%30	%21
Batez-besteko adina	26,5 urte	36,2 urte

Iturria: NBEko Populazioa Dibisioa

Trantzisio demografikoa

- Europako zenbait herritan XVIII. mendean trantzisio demografikoaren prozesua hasi zen.
- Lurralde arteko ezberdintasun nagusienak erritmoak eta prozesuaren intentsitatea dira:
 - Herrialde azpigaratuetan askoz beranduago eta intentsitate handiagoz gertatu da.

Trantzisio demografikoa

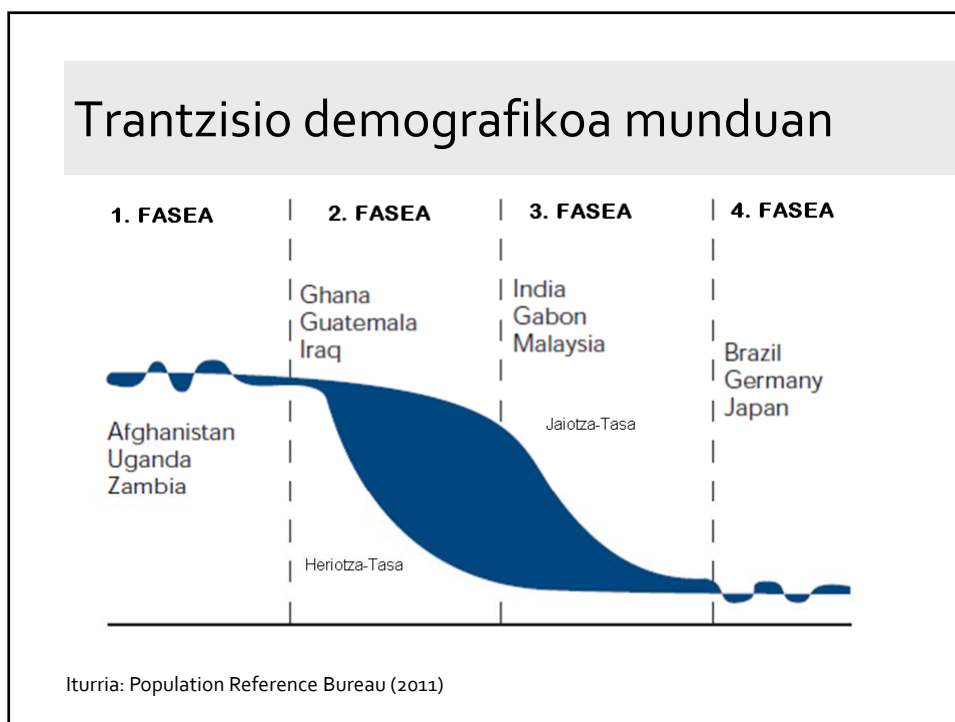
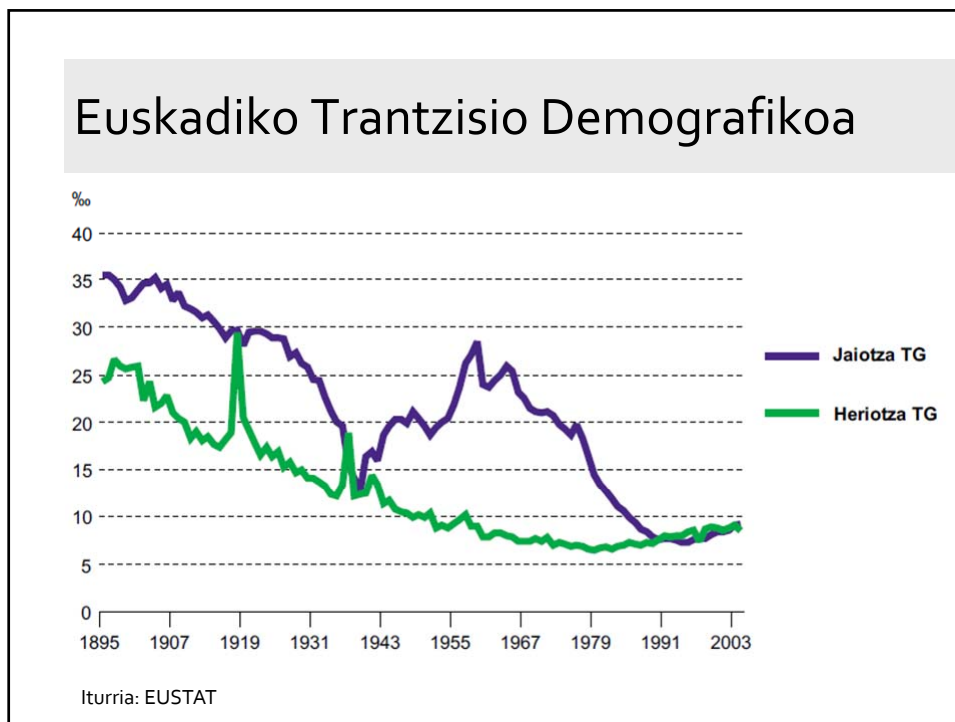
- **1. garaia: Oreka demografiko zaharra:**
 - JT eta HT: %30-40
 - Emakumezko batz besteko umeak: 5
 - Haur heriotza-tasa oso altua: jaiotakoen erdia hiltzen zen
 - **Heriotza altuaren arrazoiak:**
 - Erditzerakoan arazoak
 - Gosea eta azpinutrizioa
 - Higiene ezak eta ezjakintasunak areagotzen zuten gaixotasun infekziosoak
 - Gerrateak eta txikizioak
 - Bizitza-itxaropena 35 urte inguru

Trantzisio demografikoa

- **2. garaia: Demografi trantsizioa**
 - Jaiotza-tasak altuak.
 - Heriotza-tasa jaisten hasi zen. Arrazoiak:
 - Nekazaritzan eman ziren aurrerapenak
 - Biztanleriaren elikaduran hobekuntza
 - Zenbaiten bizi-baldintzak hobetu ziren
 - Gerrateak gutxitu egin ziren eta ejertzitoen artean
 - Hazkunde demografikoa gertatu zen.
 - Baliabide eskasak guztientzat → Biztanleriaren zenbait talderen egoerak txarrera egin zuen → Migrazioak

Trantzisio demografikoa

- **3. garaia: Oreaka Demografiko berria**
 - Bizitza maila eta bizi kalitatea asko igo ziren
 - Haur heriotza tasa balore txikietan kokatu zen
 - Umeen balioa aldatu zen → jaiotzak kontrola
 - Hazkunde naturala negatiboa izan daiteke → Zahartze prozesua

Ezaugarri demografiko desberdinak

	Trantsizio-ondoko herrialdeak	Trantsizioan dauden herrialdeak
Hazkundera	Oso baxua (Mediterraneoko edo Mendebaldeko Europan batzuetan negatiboa) Inmigrazio dela eta, positiboan mantentzen da (ad. EEBB etan)	Altua, murrizten ari da asko herrialde batzuetan
Ugalkortasuna	Oso txikia, ez da ailegatzeko ordezkapen indizera (2,1)	Handia baina jaisten ari da
Hilkortasuna	Txikia da adinkako, bizi-itxaropena oso altua da, emakumeek 5-7 urte gehiago bizi dira	Oraindik altua da, baina murrizten ari da eta herrialde askotan bizi-itxaropena igotzen ari da asko.
Haur-hilkortasuna	Oso txikia	Nahiko altua da, murrizten ari da.

Ezaugarri demografiko desberdinak

Hilkortasun erditzerakoan	Oso txikia	Alde handia dago herrialdeen artean emakumeak jokatzeko duen rola gizartean
Ezkonkortasuna	Gero eta gutxiago, gero eta beranduago, elkarbizitzako modu desberdinak	Oso gazteak ezkontzen dira, batez ere, emakumeak
Dibortzioak	Altua	Baxua
Populazio zaharkitua	Populazio zaharra	Populazio gaztea
Dependentzia tasa	Igotzen ari da, zaharregatik	Oso altua da, gazte asko daude –eta
Errenta	Errenta maila altua, nahiko banatua	Errenta maila txikia edo erdi-altua, banaketa txarra (muturrak, ia ez dago klase ertainarik)
Nekazaritza lan eskua	Oso baxua	Oraindik oso altua da
Urbanizazio maila	Altua (batez ere, Europan)	Hiri handiak asko handitzen ari dira
Emakumeen parte-hartzea gizartean	Oraindik desberdintasun batzuk aurki daitezke	Parte-hartze txikia eta lan munduan presentzia gutxi

Teoria epidemiologikoa (Omran, 1971)

- Hiru fase desberdintzen ditu hilkortasunaren kausa nagusien arabera:
 - Goseen eta izurriteen garaia: hilkortasun altua eta aldakorra, bizi-itxaropena 20-40 urteren artean. Aro luzeena da, ia historia osoa iraun du.
 - Pandemiaren atzerapenaren garaia: bizirik zirautenen kopurua igotzen da eta bizi-itxaropena 50 urtetara ailegatzen da.
 - Endekapen-gaixotasun eta gaixotasun auto-kausatuaren garaia: Hilkortasuna oso txikia da eta kausa nagusiak zahartzaroarekin lotuta daude edo bizimoduarekin (ad., istripuen ondorioz, tabakoaren ondorioz, alkoholismoa, suizidioak). Hilkortasuna ez da aldagai erabakigarria.

Bigarren trantsizio demografikoa

- Herrialde garatuetan aldaketa demografikoak ere gertatzen ari dira:
 - Ezkonkortasunaren murrizketa eta elkarbizitzaren hazkundera.
 - Atzerapen-sindrome orokorra
 - Ezkontzatik kanpoko jaiotzen hazkundera
 - Dibortzioen hazkundera
 - Familia-mota aniztasuna
 - Familien tamaina murrizketa
 - Familia berriz-eratuak

Gainpopulazioa

- Biztanle gehienak garapen-bidean dauden herrietan biziko dira.
 - Jaiotza- eta heriotza-tasak.
 - Adinaren araberako biztanleriaren banaketa.
 - Migrazio mugimenduak.
 - Hirien hazkundera.
 - Haurren eta amen hilkortasuna.
 - Nekazaritzako lurren murriztea.

Giza Garapenaren Indizea

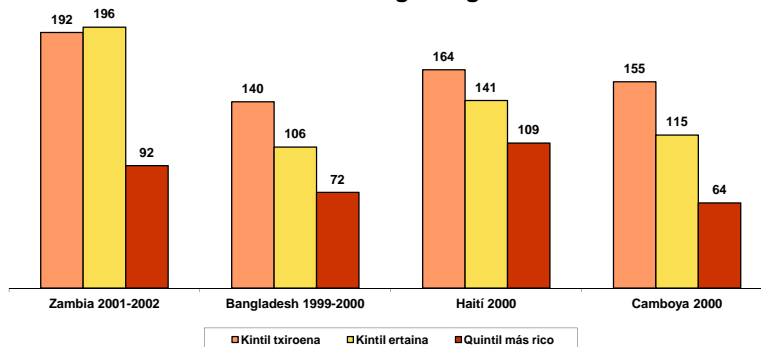

Giza Garapenaren Indizea

Garapen Altua		Garapen baxua	
Alemania	Andorra	Afganistán	Mali
Australia	Bahrein	Angola	Mauritania
Austria	Barbados	Bangladesh	Mozambique
Bélgica	Brunei Darussalam	Benin	Myanmar
Canadá	Chipre	Bhután	Nepal
Dinamarca	Estonia	Burkina Faso	Níger
Eslovaquia	Emiratos Árabes Unidos	Burundi	República Centroafricana
España	Eslovenia	Camboya	República Democrática del Congo
Estados Unidos de América	Hong Kong, China (RAE)	Chad	República Democrática Popular de Laos
Finlandia	Israel	Comoras	República Unida de Tanzania
Francia	Liechtenstein	Djibouti	Rwanda
Grecia	Malta	Eritrea	Samoa
Hungría	Mónaco	Etiopía	Santo Tomé y Príncipe
Irlanda	Qatar	Gambia	Senegal
Islandia	San Marino	Guinea	Sierra Leona
Italia	Singapur	Guinea-Bissau	Somalia
Japón		Guinea Ecuatorial	Sudán
Luxemburgo		Haití	Timor-Leste
Noruega		Islas Salomón	Togo
Nueva Zelanda		Kiribati	Tuvalu
Países Bajos		Lesotho	Uganda
Polonia		Liberia	
		Madagascar	

Haurren-hilkortasuna

5 urte baino gutxiagoko hilkortasun tasa

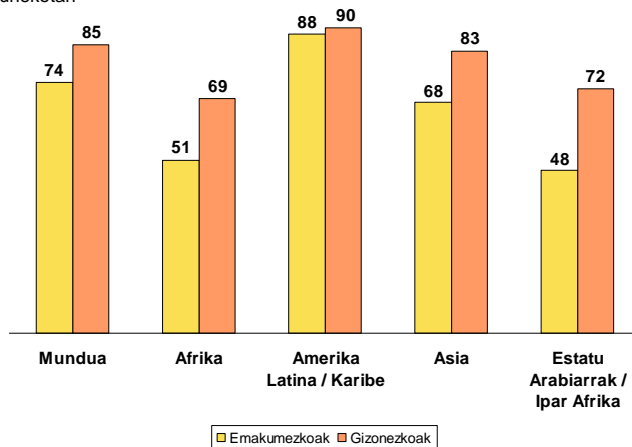

Iturria: D.R. Gwatkin, S. Rutstein, K. Johnson, E.A. Suliman, y A. Wagstaff, *Initial Country-Level Information about Socioeconomic Differences in Health, Nutrition, and Population, Volumes I and II* (Washington, DC: Banco Mundial, noviembre 2003).

Alfabetatugabeko helduak

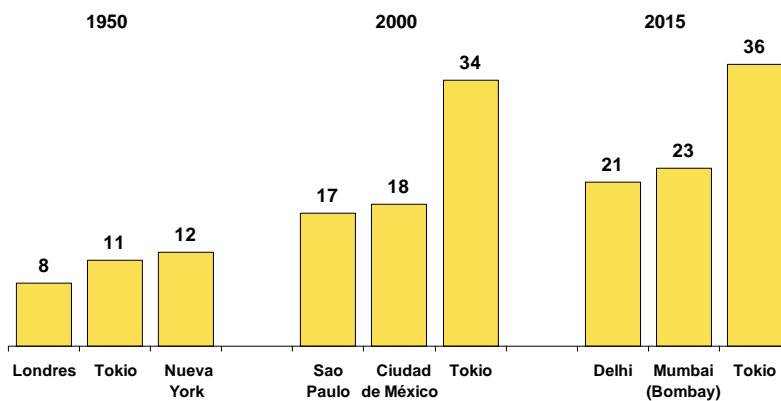
Alfabetizazio-tasak, sexuaren arabera, 2000

Ehunekotan

Iturria: Instituto de Estadísticas de UNESCO (www.uis.unesco.org).

Munduko hiri handienak

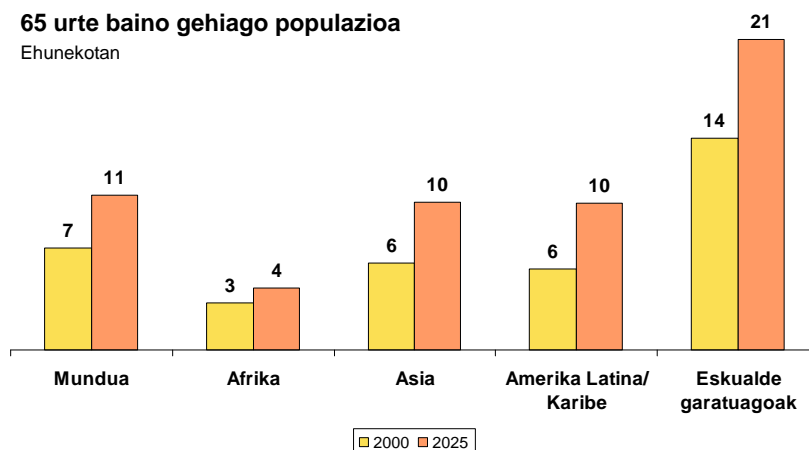

Iturria: Naciones Unidas, *World Urbanization Prospects: The 2003 Revision* (escenario medio), 2004.

Zahartze-prozesua

65 urte baino gehiago populazioa

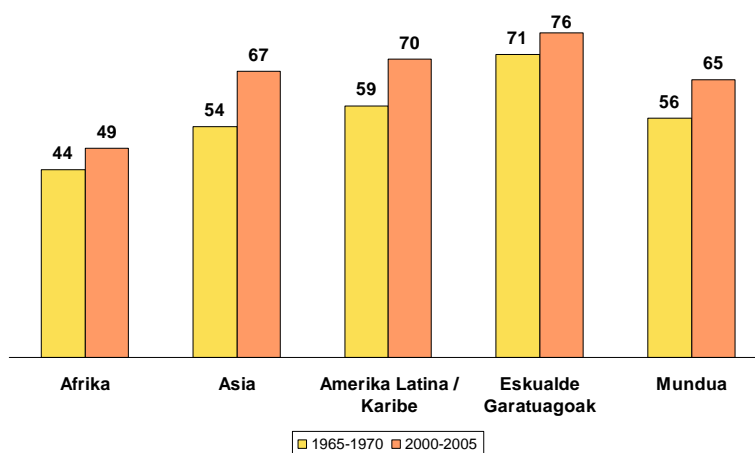
Ehunekotan

Iturria: ONU, *World Population Prospects: The 2002 Revision* (escenario medio), 2003.

Bizitzaren luzatzeko joera

Bizi-itxaropena jaiotzean

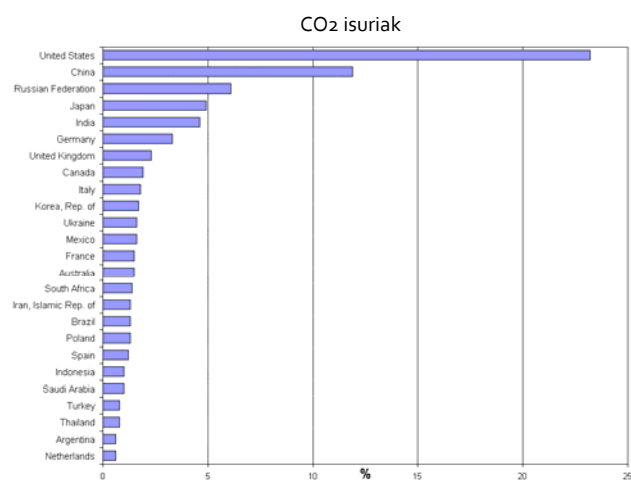

Iturria: Naciones Unidas, *World Population Prospects: The 2002 Revision* (escenario medio), 2003.

Populazioa eta baliabideak

- Presio demografikoak eragina izaten du ingurugiroan eta baliabideetan:
 - Lurrak: gero eta erabilgarritasun gutxiago dago
 - Ur geza: 2050. urterako $\frac{1}{4}$ k ez du nahikoa izango
 - Elikagaien produkzioa: 2009an, 1.000 miloi pertsonak gosez sufritu ziren.
 - Baliabide mineralak eta energetikoak
- Gainpopulazio dela-eta, ingurugiroaren karga-ahalmen gainditzen ari da.

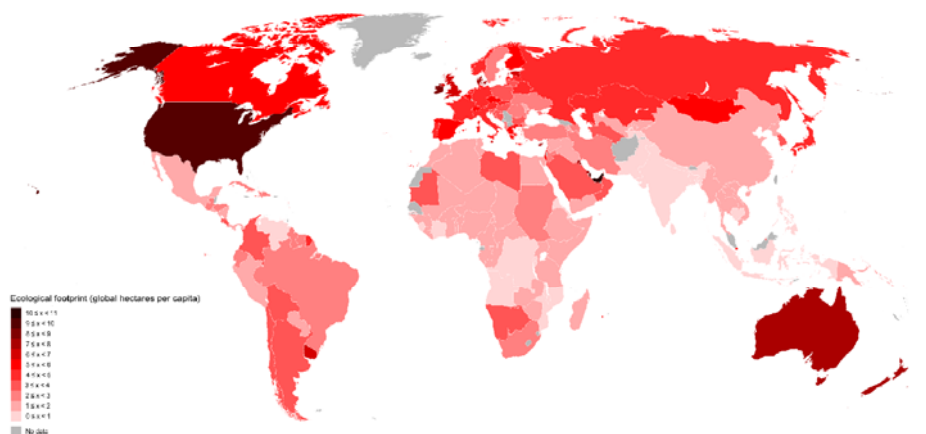
Ingurugiroa

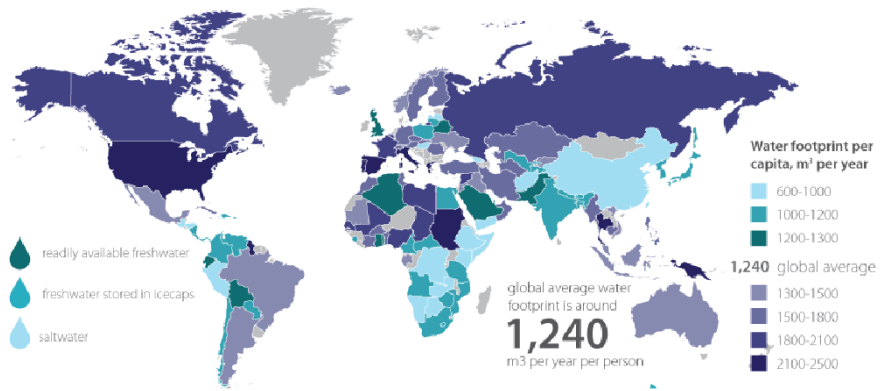
Aztarna ekologikoa

- “Denbora mugagabez bizi-maila espezifiko batekin bizi den biztanleria jakin batek erabiltzen dituen baliabideak ekoizteko eta sortzen dituen hondakinak asimilatzekeo behar den lurralde-eremua, ekologikoki produktiboa dena (laboreak, larreak, basoak edo ur-ekosistemak)” (Ress & Wackernagel, 1996)

Aztarna ekologikoa

Ur aztarna

Iturria: US Infraestructure